

GABONA ÉS POLITIKA

Irta: Varga Jenő

Március elején Washingtonban befejeződött a második »világ-gabona értekezlet.« Az első ilyen értekezletet 1947 márciusában és áprilisában tartották Londonban és ez az értekezlet Anglia vezetése alatt álló gabonavásárló országok ellenállása miatt kudarcba fulladt. Ezek az államok ugyanis nem akarták elfogadni az Egyesült Államok által megszabott magas árakat. A második értekezleten pedig — melyen sem a Szovjet Szövetség, sem Argentína nem vett részt — a három angolszász gabonaexportáló állam, nevezetesen az Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália olyan határozatokat erőszakoltak a gabonavásárló országokra, amelyek Nyugateurópa és Ázsia éhező népeit újabb nélkülözések elé állítják.

Mielőtt még az értekezlet határozatairól beszélünk, célszerű néhány számadat alapján képet alkotni arról, hogy az amerikai gabonaüzérek milyen nagy mértékben kihasználták az európai fogyasztókat.

A háború előtti agrárválság legalacsonyabb pontján egy bushel (27.2 kg) búza az Egyesült Államokban 68 centbe került. Az agrárválság egész idején általánosan elismert felfogásnak számított, hogy amennyiben egy bushel ára januárban egy dollárt tenne ki, ez az agrárválság végét jelentené. 1946 végén azonban egy bushel búza az Egyesült Államokban 2 dollárnál is többre került és 1947 novemberében elérte a legmagasabb pontot — 3,34 dollárt, majd több egymást követő zuhanás után a búza ára 1948 március kiidepedkén 2,41-re esett. Ilyen módon a búza ára még ma is kétszer magasabb annál az árnál, amelyet a háború előtt tökéletesen megfelelőnek tartottak. Figyelembe kell venni, hogy a többi mezőgazdasági termények ára rendszerint a búza árát követi.

A háború alatt az Egyesült Államokban a mezőgazdasági termények javára alakult az árfolyó. 1948 januárjának végén a kiskereskedelmi árak jelzőszáma az 1926-os színvonalat 100-nak véve, mezőgazdasági terményeknél 195-öt, a többi árnál pedig 148-at tett ki. Az árak eme viszonya természetesen nem a kis farmeroknak kedvez, akik maguk művelik földjüket, hanem mindenekelőtt a nagyvállalkozóknak és gabonaüzéreknek. Nagyon kifejezőek az 1947 közepéről származó hivatalos adatok, amelyek az Egyesült Államok vagyontalan farmerrei által fizetett kamatokról szólnak. Az 1,36 millió, gazdaságunkint 500 dollárig terjedő adóssággal megterhelt farmerek közül 340 ezer farmer 9—10 százalék, 186 ezer farmer 10—13 százalék, és 53 ezer farmer 13 és ennél is több százalék kamatot fizetett.

A búza hallatlanul magas ára elsősorban az üzéreknek kedvezett. Az 1929-es válságig az üzérkedés az értéktőzsdére összpontosult, a háború utáni években pedig az üzérek a búzára vetették magukat. Néhány itt következő tény bizonyos fokig fényt vet Franciaország, Olaszország és más államok éhező munkásainak számlájára folyt élőködés méreteire.

1947 december 12-én a szenátus appropriációs bizottságában kihallgatták az ismert E. W. Pauley olajmágnást — Truman közeli barátját — a demokrata párt volt pénztárosát, aki annak idején az Egyesült Államok képviselője volt a szövetséges jóvátételi bizottságban. Azzal vádolták, hogy mint Royall hadügyminiszter különleges helyettese magánszállításokat végzett a hadsereg részére. Pauley a bizottság előtt nyíltan kijelentette, hogy mielőtt még hivatalába lépett volna, üzérkedési célból 500 ezer bushel gabonát vett — hogy mint jó családapa biztosítsa magát a dollár elértéktelenedése ellen. És hány száz ismeretlen amerikai gentleman gazdagodott meg üzérkedéssel, a búza árának felszórólásával, miközben Nyugateurópa szövetséges országában munkások milliói a mindennapi kenyermek is híjján vannak!

Mindazonáltal áremelkedésre csak meghatározott gazdasági előfeltételek között lehet spekulálni. Ezek az előfeltételek viszont megvoltak. Részben elemi természetűek voltak, részben pedig előre megfontolt szándékkal teremtették meg őket az Egyesült Államokban, hogy mesterségesen felszórólhassák a búza árákat.

Az áremelkedés természetesen oka mindenekelőtt az Európa országainak többségében, (a Szovjet Szövetség kivételével) bekövetkezett rossz termés volt. A rossz termés részben a háború következménye, (műtrágya, iga és mezőgazdasági felszerelések hiánya), de főleg az 1947-es nagy szárazság volt. A hivatalos becslések szerint a háború előtti öt év átlagos évi hozama Európában (a Szovjet Szövetségen kívül) 42,3 millió tonna volt, 1946-ban pedig 32,9 millió tonnára, 47-ben 25,8 millió tonnára esett.

Egy rossz termés Európa országainak többségében azonban nem lehet megfelelő alapja az árak felszórólásának az Egyesült Államokban, mivel az Egyesült Nemzetek gazdasági és szociális tanácsának emlékirata szerint a világ gabonatermése 1947-ben csak 4 százalékkal volt kevesebb a háború előtti átlagos színvonalnál. Ebből az következik, hogy a gabonataralékok egyenletes felosztása esetén sehol sem lenne éhség. Azonban miközben egyes országok — amint arra az emlékirat rámutat — 30 százalékkal kevesebbet fogyasztanak, mint a háború előtt (ami azt jelenti, hogy a munkások éheznek, mert a városi és falusi lakosság vagyonosabb rétegei mindig megtalálják az utat és módot szükségleteik kielégítésére) más országok fogyasztása 15 százalékkal emelkedett. Ezek az országok között első helyen áll az Egyesült Államok. Éppen az Egyesült Államok fogyasztásának megnövekedése, a búza tömeges felhasználása disznók és barmok takarmányozására, volt a nyugateurópai éhség valódi oka.

Az Egyesült Államok 1947-es búzatermése 1.408 millió bushel, illetve 38,3 millió tonna volt, egy harmaddal nagyobb a háborúelőtti évek átlagos évi hozamánál. Amennyiben az Egyesült Államokban nem fogyasztának többet, mint a háború előtt, ki lehetett volna Európa szükségleteit elégiteni rendes árak mellett. De az az ország, melynek lapjait álszent módon naponta a kenyér, hús és tojásfogyasztás önkéntes korlátozásáról írják, 1947-ben sertések és barmok takarmányozására 8 millió tonna búzát használt fel, kétszer annyit, mint az előző évben, 8 millió tonna búzából több mint 10 millió tonna kenyér süthető. Ebből a mennyiségből 100 millió ember részére fejenként évi 100 kilogramm jutna. Ebből kitűnik, hogy Nyugateurópa munkásait el lehetne látni kenyérrel az amerikai sertések számlájára. Azonban ezt a gabonát mégis a disznókkal etették meg, hiszen ez volt az árak felszórólásának legfőbb alapja!

Az amerikaiak által Európába szállított búzát mesterségesen megnövelt napi árakon szállítják és hozzászámítják még a dollárban kiszámított magas szállítási költségeket is. Hogy milyen sokba kerül az európai országoknak az amerikai gabona, kitűnik a következő tényből. A csehszlovák külkereskedelmi

minisztérium 1948 januárjában a sajtóban közzétett nyilatkozata szerint Csehszlovákia Szovjet Szövetségben vásárolt búzán 4,7 millió dollárt takarított meg, ha figyelembe veszik, hogy hasonló mennyiségű amerikai búza a költségekkel együtt mennyibe került volna.

Mi volt a gazdasági alapja annak a nagy búzaáresésnek, amely 1948 elején következett be az Egyesült Államokban? Ebben a következő mozzanatok játszottak közre.

Először, az igen jó ausztráliai búzatermés, amely 74 millió bushellel, illetve 48 százalékkal volt nagyobb az átlagos háborúelőtti termésnél.

Másodszor, Európában az őszi vetések kilátásai sokkal kedvezőbbek, mint a múlt évben. Ugyanígy áll a helyzet az ázsiai rizsfajtákkal is. Amennyiben több rizs terem, az ázsiai országok kevesebb búzát vásárolnak.

Harmadszor, az Egyesült Államokban a drágaság következtében csökkent a munkások és alkalmazottak reálbére, ami előidézte a húskereslet csökkenését és a hús árának esését. Ennek következtében a búza igénybevétele disznók és barmfélék takarmányozására többé nem kifizetődő.

Negyedszer, a nyílt túltermelési válság kitörésétől való félelem, — amely szabályszerűen maga után vonná az árak általános esését, — sok üzért arra készítetett, hogy beszüntesse tőzsdeüzleteit és árúba hocsássa »lekötött« búzáját.

Ilyen helyzetben ült össze a második búzaértekezlet, amely a világ közvéleményét aránylag kevésbé foglalkoztatta. Ezen az értekezleten a három angolszász búzaexportőr ország — az Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália 33 búzavásárló országgal állt szemben. Az előbbieket érdeke a magas árak fenntartása, az utóbbiaké pedig alacsony árak elérése volt. Az értekezlet olyan határozatokat hozott, melyeket a kivittel foglalkozó országok, élükön az Egyesült Államokkal, erőszakoltak a vásárló országokra. Meg kell jegyezni, hogy Argentína nem csatlakozott a megállapodáshoz.

Az értekezleten megállapították egy bushel *legalacsonyabb árát*, meghozzá az 1948 augusztusától számítandó első évre 1.50 dollárban és ez az ár évenként 10 centet csökken. Ilyen módon a megállapodás utolsó, ötödik évében, 1952-ben a búza legalacsonyabb ára 1.10 dollár lesz, tehát még mindig 10 százalékkal magasabb a háború előtt az Egyesült Államokban kedvezőnek megállapított 1 dolláros árnál.

A 33 búzavásárló ország kötelezte magát, hogy *nem kevesebb, mint évi 500 millió bushel* — 13,6 millió tonna búzát vásárol a három búzakivittel foglalkozó országtól tehát körülbelül annyit, amennyi az egész világ háborúelőtti átlagos évi búzakisvetele volt. Mindegyik búzavásárló ország számára megállapították azt a mennyiséget, melyet átvenni köteles, amikor a búza ára eléri a meghatározott legalacsonyabb fokot. Franciaország 975 ezer tonnát, Olaszország 1 millió tonnát, India 750 ezer tonnát, Mexiko 200 ezer tonnát köteles átvenni. Ez azt jelenti, hogy olyan országok, mint Franciaország, Olaszország, India és Mexiko öt éven keresztül meg vannak fosztva attól a lehetőségtől, hogy saját mezőgazdasági termelésük útján megszabaduljanak a dollárban fizetendő búzabehozatal súlyos terhetől.

Mit kaptak ellenszolgáltatásként a búzavásárló államok? A búzaszállító országok kötelezték magukat, hogy amennyiben a búza ára az elkövetkező öt év alatt túlhaladja a bushelenkénti 2 dollárt, a vásárló államoknak 500 millió bushelt kötelesek szállítani 2 dollárjával. Ez az ígéret lényegében a semmivel egyenlő! Tökéletesen világos, hogy a búza ilyenmértékű áremelkedése az elkövetkező években nem következhet be.

Amint fentebb megjegyeztük, a Szovjet Szövetség nem vett részt ezen az értekezleten. A népi demokrácia országainak mezőgazdasága gyorsan helyrejön. Kedvező feltételek mellett ebben az évben már jelentős mennyiségű élel-

mezési cikket számíthatnak majd külföldre. Ugyanakkor Nyugateurópa behozatali szükséglete is csökken a belföldi termés emelkedése következtében. Ilyen körülmények között szó sem lehet a búza két dollárt meghaladó áráról.

Világos, hogy ez a rablómegállapodás az angolszász búzaszállító országoknak biztosítja az összes előnyöket. A megállapodás öt éven keresztül biztosítja számukra a búza 1,50-től, 1,10 dollárig csökkenő bushelenkénti kiviteli árat, valamint a legalább 500 millió busheles évi kivitelt, miközben a búzavásárló országok kötelesek ezeken az árakon a meghatározott mennyiségben vásárolni, függetlenül attól, hogy szükségük van-e a búzára vagy sem. Mászavakkal ez a megállapodás kísérlet abban az irányban, hogy az Egyesült Államokban és Kanadában kibontakozó agrárválság terhét a búzavásárló országokra hárítsák.

Ime, hogy néznek ki közelebbről megtekintve az Egyesült Államok által Nyugateurópának nyújtott »jótétemények«!

»A birálat és önbirálat kedvező talaja a népek barátsága megszilárdulásának. A nacionalizmus és sovinizmus maradványainak kiirtása, a harc ennek a mérgezett világnézetnek csökevényeivel még szorosabbá teszi a Szovjet Szövetség népeinek egységét, erősíti a szovjet hazaszeretetet és szilárdítja a szovjet társadalmat.« (Leonov)